زنجیرەی هاوەڵانی پێغەمبەر

(١٨)

زەیدی کوڕی حارثە

حبیب محمد سعید

سالی ١٤٠٦ك

ماك

زنجیرەی هاوەڵانی پێغەمبەر

(١٨)

زەیدی کوڕی حاریثە

حبیب محمد سعید

چاپخانەی ئیرشاد ـ بەغداد
ساڵی ١٤٠٦ك

بسم الله الرحمن الرحيم

ئازیزه کانم ، ئه‌ی هاوه‌ڵه شیرینه‌کانی پێغه‌مبه‌ری خــوا ..

سه‌لامێکی گه‌رم و گوڕتان پێشکه‌ش ئه‌که‌م .

کاتێ که چمکێ لــه ژیانی هه‌رکامتان شـــاره‌زا ئه‌بم ، زیاتر گه‌وره‌یی ئیسلام بۆ ده‌رئه‌که‌وێ ، که‌وا ئیوه‌ی مه‌رد و قاره‌مانی په‌روه‌رده کردووه .. بۆیــه شانازیی پێوه ئه‌که‌م ـ بــه پێی توانــا ـ ژیانتان پێشکه‌ش بکه‌م به موسڵمانان ، تا به‌ڵکوم ـ به کۆمه‌کیی خــوا ـ بتوانــن موســـڵمان و نه‌فام جیا بکه‌نــه‌وه و ئیتــر بــا چاوبه‌ستکردن به‌س بێ و که‌م شیری بێ هــه‌وێن بنێن ..

پێشکەش

پێشکەش بێت :

● بەو موسڵمانانەی کە لە وەزعی ئەمڕۆی خۆیان و ئاینەکەیان شارەزان و بەو پێیەش دەستیان داوەتە عەمەل و کۆشش بۆ بەرزکردنەوەی ئاڵای « لا اله الا اللـه » .

● بـەوانـەیش کە ئامادەن گوێ لـە دەنـگی راستەقینەی مێژوو بگرن ، تا بزانن کێ بـە راستی ، بێ فێڵ و دەبستبڕین ، خزمەتی گـرۆی ئادەمی کـردووە ..

پێشەکیی

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين .

تەنها ئیسلام رزگارکەرە .. بەرزیی و پایەداریی هەردوو جیهان تەنها لای ئیسلام دەست ئەکەوێ... هەموو رێبازێ گاڵە و فشــە و هاش و لووشی چەند رۆژێکـە ، دێت و دەڕوا ، ئـەنجامـەکـەشی بۆش و بێ‌مایەیە ..

ئەوانەی دڵ بەو رێبازانە خۆش ئەکەن ، مێشکیان بچووك و بیریان تەسك و چاویان کەم بینایە . توانایان نیـە لـە رێگای سەرفرازیی تـێ بگەن .. چـەندێ گەورە و ناودار بن ، بەم بیروهەستەیان ، ئینجا زیاتـر بچووك ئەبنەوە ..

چەندێ هـەڵمەت بۆ پێشــەوە بەرن ، لە سایەی نەفامیدا ، ئینجا بەرەو دواوە پێیان ئەخلیسکێ ..

بەڵام مرۆڤە دڵپاکە خواپێداوەکان ، رەحمەت

و ســـۆزی بە لێشـاوی خوایـان بە سەرا ئەڕژێ ..
بەرنامەی خوا ، بە شێوەیەکی ناوازە دەستی یارمەتیان بۆ درێژ ئەکا و پەروەردەیەکی تێرو تەواویان ئەکا و بۆ رزگاریی ئادەمیـەکان ئەیان خاتە کار ..

* نامیلکـەی ئـەمجارەمـان کورتەیـەکی ژیانـی ئادەمیەکە کە ئیسلام گەیشتە فریـای ، هـەروەك گەیشتۆتە فریای ملیۆنەهای وەهـا ، تا لـە نـەفـامیی رزگاری کا و دڵە ئامادەکەی لە نووری قورئان پڕ کـا و بیتە هەڵگری رێگای هیدایەت بۆ ناسینی خـــوای گـەورە ..

نووسەر
سیروان
١٤ی/صەفەر/١٤٠٦

یاسای نەفامیی

هەر کاتێ نەفامیی باڵی رەشی کێشا بە سەر ژیانی ئادەمیزادا ، هیچ شتێ لە شوێنی خۆیا نامێنێتەوە •• هەموو کاروباری تێك ئەچێ •• هەموو خراپە و تاوانێك لە دەستی ئادەمیزادی ستەمکار ئەوەشێتەوە ، زۆریش بە نارەوا ئەچەوسێنرێتەوە •• مرۆڤ ویژدان و غیرەتی بەنج ئەبێ •• تەنها بیر لە رابواردن و دەسترۆیشتنێکی ئاژەڵیی و درندانە ئەکاتەوە •

ئەو کاتەی کە هێشتا قورئانی پیرۆز نەهاتبوە خوارەوە نەفامیی گەیشتبووە چڵەپۆپە •• سەراپای سەرزەویی پڕ بوو لە ستەم و جەور بۆ بەدەستهێنانی ژیانێکی کورت •• بە تایبەتیی دوورگەی عەرەبیی کە یاسای خێڵایەتیی و رەگەزپەرستیی دەوریکی درندانەیان ئەبینیی •• یاسای « أنصر أخاك ظالماً أو مظلوماً » واتە : پشتگیری براکەت بە ئیتر سا ستەمکار بێت یان ستەملێکراو • هەموو مێشکێکی پڕ کرد بوو ••

هەموو پیر و هەستێکی خەڵکەکە بۆ ئەوە بوو چۆن هۆزەکەی خۆی سەرخات و بە رەوا و نارەوا بەرگریی لێ بکا ..

ئەوە بوو جارێکیان هەندێ لە هۆزی ئەوەی قەین کتوپڕ دایان بە سەر هۆزی ئەوەی مەعن‌دا و شمشێریان خستە گەردنی ئەو خەڵکەوە بێ ئەوەی ئاگادار بکرێن و رەنگە هۆیەکی ئەوتۆیشی نەبووبێ .. دوای دەست وەشاندن دەستیان کردە تاڵان و بڕۆ و هەرچیان بەردەست کەوت لە ئاژەڵ و وشتر دایانە بەر و ژن و ماڵیشیان بە دیل گرت و کردنیانە کۆیلە و بەندە ..

بەو هەڵمەتە هۆزی مەعن زیانێکی زۆری لێ کەوت ، لە کاتێکا زیان و گوزەران و ئاژەڵ و بەروبووم بەو ئاسانییە دەست نەئەکەوت .. بەڵام مێشکی نەفامیی نە سۆزی تیایە و نە بەزەیی ..

ئەم رووداوە لە کاتێکا بوو کە سوعدای کچی

ئەعلەبەی خێزانی حاریثەی کەعبیی بە خۆی و زەیدی کوڕیەوە هاتبووە ناو خزمەکانی لـە ئەوەی مەعـن بۆ سەردان و چاوپێکەوتنی خزم و خوێش ..

جا یەکێ لەوانەی بە دیل کەوتە دەست ئـەوەی قەین زەیدی کوڕی حاریثە بوو ، ئەویشیان دایە بـەر و بردیان ..

زەید لەو کاتەدا منداڵێـکی بچـووك بوو ، تـازە تەمەنی بەرەو هەشت ساڵی خۆی ئەکوتـا ..

بە پێی یاسای نەفامیی ســەربەستیی زەید زەوت کـرا ، بێ ئەوەی هیچ تاوانێکی کردبێت و بێ ئەوەی ئاگای لـە هیچ جەنگ و دوژمنایەتیەك بێت .. بەڵام نەفامیی وەك شێت وایە قـەی لەگەڵ ناکرێ و هیچیشی لـێ ناگیـرێ .. نەفـامیی زۆر لای ئاسـاییە هەموو هەنگاوێك بگیرێتە بەر ، ئـەگـەرچی دەرهـەق بـە بێتاوانانیش بێت ، بەو مەرجەی بەرژەوەندیی تیا بێت..

زەیدی کۆربەی بێتاوان ـ وەك چەندەها مرۆڤی تـر ـ بەرەو بـازاڕی عوکاظ خرایـە ڕێ .. لـەوێ

مامەڵەی خرایە سەر و فرۆشرا •• بە ناڕەوا کرایــە بەندە••• لە دایك و باوکی سەنرا و کرایە خزمەت‌کاری ماڵان •• دایکی داماوی ، کوڕی خۆشەویستی لێ سەنرا و بە دەستی خاڵی و هەناسەی ساردەوە گەڕایەوە ماڵــەوە ••

لەو لاوە دەوڵەمەندێکی قوڕەیشیی ، کـە ناوی حەکیمی کـوڕی حـەزامی کوڕی خووەیلید بوو ، زەیدی کڕیی بە چوارسەد درهەم •• نەك تەنها زەید ، بەڵکو چەند منالێکی لەو بەندانەی کڕیی و هێنانیەوە بۆ مەککە •

کاتێ کـە خـەدیجەی کچی خووەیلید لــە گەڕانەوەی حەکیمی برازای ئاگادار بوو ، ڕۆیشت بۆ لای بۆ بەخێرهاتنەوە کردنی ، ئەویش لە جیاتی دیاریی و پێشکەشیی بە پووری وت :

پووریێ گیان ، لە بازاڕی عوکاظ چەند منالێکم کڕیوە ، جا بزانە کامیانت بە دڵە لە ناویانا هەڵی بژێرە و پێشکەشت بێت ••

خەدیجەی زیر و سەلیقەدار بە جوانیی لە ماڵەکان ورد بوویەوە تا بەندەیەکی زیرەکیان لێ هەڵ بژێرێ .. دوای سەرنجدان زەیدی کوڕی حاریثەی هەڵ بژارد ، چونکە بە شێوە لە بەندەیەکی زیر و زیرەك ئەچوو .. حەکیمیش ڕەزامەندیی خۆی دەربڕیی و زەیدی خستە گەڵ خەدیجە و ئەویش بردیەوە ماڵەوە ..

خوای گەورە ڕۆژی بە خەیری لە زەید کردەوە ، هەر وەك لە دایك و باوکی سەنرا ، گەیاندیە دەستێکی پڕ لە سۆز و بەزەیی ..

خەدیجە ئافرەتێکی دامەزراو و پڕ دانایەتیی بوو .. قورس و سەنگین بوو .. خاوەنی سامان و دارایی بوو .. خاوەنی ڕێز و پایەیەکی بێئەندازە بوو لە نێو قورەیشا ..

دوای ئەوە زۆری پێ نەچوو خەدیجە شووی کرد بە سەرداری مرۆڤایەتیی .. بە خۆشەویستی

خـوا •• بە موحەممەدی کوڕی عەبدوڵڵا ـ صلی الله علیه وسلم ـ دوای ئەوەی بۆی دەرکەوت لە ڕەوشت و خووی پیاوانەدا هاوتای نیە و سەرزەویی پـــاوی وەکو ئەوی بە خۆیەوە نەدیوە و نایشی بینێ ••

جا دوای گواستەوە و دامەزران ویستی خەڵاتێکی زۆر بەنرخ و بەها پێشکەش بە مێردی خۆشەویستی بـکا ••

جا هەرچـەندە خـەدیجە خـاوەنی ســـامان و دارایەکی زۆر بوو و ئەیتوانیی چاکترین دیاریـی بەیدا بـکا بۆی ، بەڵام بڕیاری هاتە سەر ئەوە هیـچ خەڵات و دیاریەکی دەست ناکەوێ وەك زەیدی ئازیز و ڕەوشت بەرز •• بۆیە پێشکەشی کرد ••

جارێـکی تر خـوا دەرووی لـە زەیدی بەنـدە کردەوە • جاران تەنها لە سایەی سۆز و میهرەبـانیی خەدیجەدا ئەژیا ، کە زۆر لە دایکی زیاتر دڵی پێی ئەحەسایەوە •• وا ئێـستا کەوتە سایە و سێبەری سۆز

و میهرەبانیی موحەممەدی، یەکێم یاوی مرۆڤایەتیەوە، کە چەندان قات زیاتر جێگەی باوکی بۆ گرتبوویەوە، بگرە بە هیچ شێوەیەك هەستی بە بێ کەسیی و بە دووریی کەس و کار و خزمەکانی نەئەکرد ..

زەید کەوتە خۆشیی و ئاسودانییەوە .. لەو پەڕی بەختەوەریی و کامەرانیدا ژیانی ئەدایە سەر .. هەرگیز نە خۆی و نە خاوەن ماڵ حیسابی بەندەیەتیان بۆ نەئەکرد .. لەوپەڕی ناز و نیعمەتا ژیانی ئەدایە سەر .. ئەمەش لە کاتێکا بوو کە هێشتا قورئانی پیرۆز نەهاتبووە خوارەوە سەر موحەممەدی پێشەوامان ـ صلی الله علیه وسلم ـ .

بەڵێ ، زەید لەوپەڕی خۆشیدا ئەژیا ، بەڵام دایکی جگەرسووتاو و کۆستکەوتووی بەمەی نەئەزانی .. هەمیشە خەریکی گریە و فرمێسك ڕژان بوو بە دوایا .. خەو و حەسانەوەی لا هەڵ گیرا بوو .. هەناسەی بە دوای زەیدی جگەرگۆشەیا هەڵ

ئەگینا .. نەی ئەزانی دەستی کێ کەوتووە و چ ماڵێ مەنزڵی شەو و ڕۆژیەتی ..

ئای کە دایك و باوك و خوشك و برا و کەس وکار فرمێسك ئەڕێژن بە دوای ئەو هەمووە جگەرگۆشە و خۆشەویستانەیانا کە یاسای نەفامیی بە ناڕەوا دووریان ئەخاتەوە و سەرنگونیان ئەکات ، بۆ ئەوەی ئاواتێکیان لە دەست دا کەوتبێ !!

بەڵێ ، دایکی زەید نەی ئەزانی کۆرپەی ئازیزی لە کوێیە ؟ نەی ئەزانی ، ئایا زیندووە و بە تەمای بێ، وە یا مردووە و دەستی لێ بشوا !

بەڵام هەژارە چی بکا ؟ بۆ کوێ بڕوا ؟ چی بکا لە بیابانی دوورگەی عەرەبیی و چۆن هەواڵی بزانێ ؟ هیچ چارەیەکی نەبوو جگە لەوەی خەم و خۆراسی لا هەڵ گیرا بوو و فرمێسکی وشك نەئەبووەوە ..

باوکیشی بیاوانە نەی ئەتوانی پێی بخاتە ژێری و بە هەموو لایەکا ئەسووڕایەوە و هەواڵی زەیدی

جگەرگۆشـــەی ئـەبرسی .. لـەگەڵ ئەم هــەموو ماندووبون و گەڕان و پرسیارانەدا ، ئەویش فرمێسکی وشـــك نەئـەبوویەوە .. جا هــەر کەســێ بــەم تانی‌کردنەوەیەدا تێ‌پەڕی نەکردبێ ، نازانێ هــەواڵ نەزانینی کوڕبەی ناوا چەند زەحمەتە .. داخۆ چەنـد کەس بەو مەراقەوە سەریان نایتەوە و بەیەك‌گەیشتنی کەوتیتە قیامەت؟ هەر کەسیش دڵی بدانێ بەش بە حاڵی خۆی هەناوی دێتە تێش !

حاریثە زۆر شوێن گەڕا .. زۆر ماندوو بوو ، تا لــە ماندووبوون و خەفەت‌خواردنیـا ئەم هــەڵبەستە دڵتەزێنە کاریگەرەی وت :

بكيتُ على زيدٍ ولم أدرِ ما فعلْ
أحيٌ فيرجى أم أتى دونَهُ الأجَلْ ؟
فواللهِ مـا أدري واني لســائلٌ
أغالكَ بعدي السهلُ أمْ غالكَ الجبَلْ
تُذكّرُنيهِ الشمسُ عند طلوعها
وتعرضُ ذكراهُ اذا غربُها أفلْ

سأعمل نصَّ العيس في الأرضِ جاهداً
ولا أسأمُ التطوافَ أو تسأمَ الابلْ

حياتي ، أو تأتي على منيّتي
فكلُّ امرىءٍ فانٍ وان غرَّهُ الأملْ

حاریثه دەری ئەبڕێ کەوا زۆر گریاوە بە شوێن زەیدا و سەرسام ماوە داخۆ ئایا زیندوو بێ یا کۆتایی بە تەمەنی هاتووە ، داخۆ ئایا ئێستە لە کوێ بێ ؟ لە دەشت ، لە شاخ ؟ هەرچی خۆر هەڵ دێت ، چونکە زەیدی کۆرپەی خۆری ژیان و ڕۆشنایی چاوەکانی بووە ، ئەوی بیر ئەکەوێتەوە ، تا کە ئاوا ئەبێ ، لە بیری ئەچێتەوە .. ئینجا بڕیاری کۆڵنەدان ئەدا لە گەڕان بە شوێنیا و دەری ئەبڕێ یا ئەبێ زەیدی مایەی ژیانی دەست کەوێتەوە، یان لەو پێناوەدا تەمەنی تەواو کا و سەر بنێتەوە . خۆ دیاریشە هەموو کەسێ هەر ئەبێ بمرێ ، بەڵام کوێر تا ماوە بە تەمای دوو چاوی ساغە..

حاریشە دەری بڕبی چۆن جگەری کلپەی

سەندووە بۆ کوڕەکەی و تا هەوالی نەزانێ دلی دانامرکێتەوە .. جا خۆ وە نەبێ تەنها جەرگی حاریثە بەم شێوەیە بڕبڕا بێ.. هەموو ڕۆژێ لەم سەرزەوییەدا هەزارەها ، بەڵکو ملیۆنەها باوک ئا بەو شـــێوەیە بە دەست کاری ناهەمواری نەفامییەوە ئەناڵێنن .. کە سایە و سێبەری بەرنامەی قورئان دەست نەکەوت کەس ناحەسێتەوە !

بەم بۆنەوە پێویستە موسڵمانانی ئەم سەردەمەش چاک بزانن نەفامانی سەرزەویی بەوپەڕی بێویژدانیی و بێبەزەییەوە دژی ئیسلام و موسڵمانەکان وەستاون..

جا پێویستە بەم زانینە بڕیاری خۆیان یەکلایی بکەنەوە :

ئەگەر شوێنی ئیسلام بکەون ئەوەتا دژایەتیی و بلاێی کافران لەوپەڕی پلەدایە ..

خۆ ئەگەر وازی لێ بێنن و ئالای نۆکـــەریی هەڵ کەن ، وە نەبێ دوژمن ببێتە دۆست و دەستی

یارمەتیی و خۆشەویستیی بۆ جیهانی چەوساوە درێژ کا .. بەڵکو ئەبینین چەند سەدەیەکە ناوچە جۆر بە جۆرەکانی جیهانی ئیسلامیی وان لە ژێر چنگی کافراندا و بە دوژمنایەتیی و وێرانکاریی بەو لاوە بە هیچی تر هەڵ نەساون .. هەموو مەبەستێکیان لەناوبردنی موسڵمانەکانە چ خۆیان و چ سامان و خێر و بێری وڵاتانیان .. رەنگە هەندێکیش بە خەیاڵی خۆیان زیانیان وە دەست هێنابێ .. بەڵام داماوانە نازانن زیانی نۆکەریی و چاوشۆریی و جاسووسیی و میللەتفرۆشتن ژیان نیە و رۆژ بە رۆژ گەلانی موسڵمان زیاتر پەشێوحاڵ ئەبن ..

کەواتە کافرانی سەرزەویی نیازیان ئەوەیە هەرچی رۆڵەی موسڵمان هەیە سەرگەردان و بێئەنجام بن و خاکی ئیسلامیش وێرانە بێت .. جا کە موسڵمانان ئەمەیان بۆ دەر کەوت کە : دوژمن هەر دوژمنە و نیازی گڵاوی دەرهەق بە موسڵمانان ناگۆڕێ ، چاك وایە عزی خوای گەورە لە خۆیان نەکەن و باڵی پێوە

بدەن و بۆ رزگارکردنی خۆیان و بەرەکانی دواوەیان، هەروەها بۆ رزگارکردنی ئادەمیەکانی تر ، دەست بکرن بە قوربانی پیرۆزەوە ، مەرگ بە مەردایەتی چاکترە تا بە سەرشۆڕیی .. ئازایەتیی و گرتنی ڕێگای راست هێزی خوای لە گەڵایە و سەرکەوتنی هەردوو جیهان پاداشیەتی ، بەڵام نۆکەریی و چاوشۆڕیی و شوێن کەوتنی کافران ، خەشمی خوای بە دواوەیە و خەجاڵەتیی و ڕەنگ زەردیی هەردوو جیهان سزایەتی ..

بەدیدار شادبوون

حاریثە و ژنەکەی و کەس‌وکاریان لە دووری زەیدەوە ئەتلانەوە خەفەتی بێ‌ئەنجامیان ئەخوارد .. تا ئەوە بوو هەندێ لە پیاوانی هۆزەکەی زەید ، بە نیازی حەج‌کردنی سەردەمی نەفامی‌یەوە ڕێیان کەوتە مەککە .. لە کاتێکا خەریکی تەوافی ماڵی پیرۆز بوون ، سەیریان کرد وا زەید هات بە پیریانەوە ، یەکتریان ناسییەوە .. دوای هەواڵپرسین و بەخێرهاتن بۆیان دەرکەوت زەید وا لە مەککەدا ..

دوای تەواوکردنی کاروباری حەج بەرەو وڵاتی خۆیان گەڕانەوە و مژدەی چاوپێکەوتنی زەیدیان دا بە باوکی ..

خۆشی کەوتە دڵی حاریثەوە .. کەواتە زەیدی خۆشەویستی ماوە .. وا لە مەککەدا .. لە شاری پیرۆزدا .. لە پەنای کەعبەی پایەداردا ..

وای بە چاک زانی بە زووترین کات لەگەڵ

کەعبی برایا بکەونە ڕێ و خۆیان بگەیەنە زەید .. بۆ ئەمەش ئەوەندەی کە پێویست بوو پارە و سامانی لەگەڵ خۆیا هێنا تا هەر چۆنی کردووە زەید لە دیلی و بەندایەتیی رزگار کا ..

بە پەلە بەرەو مەککە کەوتنە ڕێ ..

ئای کە گەشتێکی خۆش و بە تام بوو . گەشتی بیابانی چۆڵ و بێئاو زۆر مەینەتە .. بەڵام ئەم گەشتەی حاریثە وەك گەشتەکانی تری نەبوو کە بە شوێن زەیدا ئەگەڕا ..

کە گەیشتە مەککە ، هەواڵیان زانیی زەید وا لە ماڵی پیاوێك بە ناوی موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلا .. چوونە ماڵەوە لای پێیان وت :

ئەی کوڕی عەبدولموطەلیب ، ئێوە دراوسێی ماڵی خوان ، دیل رزگار ئەکەن و برسیی تێر ئەکەن و ئەگەنە فریای ستەملێکراو .. وا ئێمەش بە بۆنەی ئەو کوڕەمانەوە کە لاتانە هاتووینەتە خزمەتت و

جەندی پیویست بێت پارەمان لەگەڵ خۆمان هێناوە ، جا پیاوەتیمان لەگەڵا بکە و بە هەر جەندێ بووە بەری بدە بۆمان ..

فەرمووی :

ئەو کوڕەی کە مەبەستانە ، کێیە ؟

وتیان : زەیدی خزمەتگوزارت ..

فەرمووی : ئەی شتێکی ترتان ناوێ لەوە چاکتر بێت ؟

وتیان : کامەیە ئەو شتە ؟

فەرمووی : من زەیدتان بۆ بانگ ئەکەم ، جا ئێوەیش پرسیاری لێ بکەن بزانن پێی خۆشە لای من بمێنێتەوە یان بێتەوە لەگەڵتانا .. خۆ ئەگەر ئێوەی هەڵ بژارد ئەوا بە بێ پارە پێشکەشتان بێت ، وە ئەگەر منیشی هەڵ بژارد ، منیش ئەو کاتە ، بە خوا ، هەرگیز دەست لە کەسێ هەڵ ناگرم کە منی هەڵ بژاردبێ ..

واتە : بەڵێ ئەو ئێستە بەندەی منە و ئەتوانم بێ پرسی خۆی بیفرۆشم ، بەڵام ئەو کە من هەڵ

بژیریێ هەرگیز دەست بەرداری نابم ..

خاوەنی دەروونی فراوان هەمیشە کری پ وانەی لێ ئەبوەشێتەوە .

ئەوانیش بەمە زۆر پێخۆشحاڵ بوون و ڕەزامەندیی خۆیانیان دەر بڕیی کە ئەمە ئەوپەڕی ویژدانە و لەم ڕێگایەیش چاکتر نیە !

موحەممەدی خۆشەویستمان ـ صلی الله علیه وسلم ـ زەیدی بانگ کرد و فەرمووی : ئەمانە کێن ؟

وتی : ئەمە حاریثەی کوڕی شوراحیلی باوکمە و ئەمەش کەعبی ماممە .

فەرمووی : خۆتم کردووە بە سەر پشك : ئەگەر بتەوێ ئەتوانی بڕۆیتەوە لەگەڵیانا ، وە ئەگەر بتەوێ ئەتوانی لای من بمێنیتەوە .

زەید ـ بە بێ هیچ وەستان و دوو دڵییەك ـ وتی:
بەڵکو هەر لای جەنابت ئەمێنمەوە .

ئازیز و خۆشەویستم ئەی پێغەمبەری خـوا ..

ئەی رۆشنایی چاوەکانمان •• ئەی پزیشك و دەرمانی دەـەکانمان •• ئـەی فێنکیی و حەسـانەوە و ساغیی لاشەکانمان •• رەوشتی بەرزت •• دەروونی فراوانت •• هەڵس و کەوتی پیاوانەت ، هەر کەسێ شارەزایان بێت ، ئەتوانێ لێت دوور کەوێتەوە ؟ تـا تۆی بەرێـز و خۆشەویست بۆ کەسێ دەست بەەیت و بتوانێ لـە خزمەتا بمێنێتەوە ، کێ ئاوڕ بە لای دایـك و باوکی خۆیەوە ئەداتەوە ؟ هەموو دایك و باوکێ بە قوربانت بن ••

زەید خۆی شایانە وا ماڵەکەت هـەڵ بژێرراوە بۆی تـا گەشتی زەمینیی بە سەری بەرزەوە تەواو کا و قیامەتیشی مـۆگەر کا ••

زەید خۆی خواپێداوە ، وا رێی لە ماڵەکـەت کەوتووە ئەی سەرداری مـرۆڤایەتیی •• ئیتر چـۆن دڵی تاقەت ئەگرێ بە جێت بێڵێ ؟ چۆن ئـەتوانێ بـێ تۆ بژی ؟ چۆن بەرگە ئەگرێ ژیانی لە خزمەتا تەواو نەکا ؟

خـۆزگـەم بـە زەید وارێـی لە تۆی بەڕێز و خۆشەویست کەوت •• چی بکا لـە دایـك و باوکێ نەزانێ بۆ قیامەت پەروەردەی کەن و نەزانێ هەڵس و کەوت و ڕەفتاری بەرز و پیرۆزی پیشان دەن ؟

بەڵێ ، زەیـد بڕیاری دا لە ماڵی موحـەممەدی ئازیزی دەر نەچێت ••

باوکی و مامەی سەرسام بوون •• زەید بۆچی وای بە سەر هاتووە ؟ باوکی بە سەرسوڕمانەوە پرسی: ئایا چیت زەید ، ئایا بەندایەتیی و خزمەت کاریت بـە لاوە چاکترە تا بگەڕێیتەوە ماڵەوە لای باوك و دایکت ؟!

وەڵامی دایەوە : من ئەوەندەم بەم پیاوەوە بینیوە، هەرگیز دەست‌بەرداری نابم و لێی جیا نابمەوە ••

تێی گەیاندن : ئەم کە لەم ماڵەدا ئەژیی ، بەندە و خزمەت‌گوزار نیە •• ئازی هـەیە •• خۆشـیی و کامەرانیی تەواوی دەست کەوتووە ••

ڕەفتاری شیرینی موحەممەد وەها دڵیان راکێشاوە هەرگیز ئاوانێ بە جێی بێڵێ •

زەید زۆر خۆشەویست بوو بە لای پێغەمبەرەوە ـ صلی الله علیه وسلم ـ •• خاوەنی ڕێز بوو ، بەڵام کە ئەمەیشی دەربڕی ئیتر یەکجار خۆشەویست و بەڕێز بوو ، بۆیە هێشتا باوکی و مامەی مەککەیان بە جێ نەهێشتبوو ، پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ دەستی گرت و بردی بۆ لای کەعبە و لە باڵی حیجردا وەستاندی و بە دیار کۆمەڵی قورەیشییەوە جاڕی دا و هەرەووی :

ئەی کۆمەڵی قوڕەیش ، بە شاهێد بن ئەمە کوڕمە کەلەپوورم ئەبا و کەلەپووری ئەبەم ••

بەم شێوەیە بڕیاری دا هەرگیز دەستبەرداری زەید نەبێت کوڕێتی تەمەرجی کوڕایەتیی لە بەلا بەبە ئار بێنێ ••

باوك و مامەی زەید بە چاوی خۆیان ئەمەیان بە زەبدەوە بینی •• زۆر شادمان بوون بەو پایە و پلە بەرزەی کە زەیدی کوڕیان پێی گەیشتووە •• بەو ڕێزەی کە زەید لە لای موحەممەد بە دەستی هێناوە ••

بۆیه به دڵی خۆش و شادمانەوە و بەوپەڕی بێخەمیەوە
لـه مەککه لای موحەممەدی دەروون پاك به جێـان
هێشت و بەرەو ناوچەی خۆیان گەڕانەوە ..

حاریثه بەم شێوەیه گەڕایەوە ، بەڵام دوای بێخەم
وون لـه حاڵ و وەزعی زەید و ئۆخەی کرد که قوڵاخی
جگەر گۆشەکەی به چاکترین شێوە کردوە .

ئیتر لەو رۆژەوە ناوی زەیدی کـوڕی حاریثـه
گۆڕا و خەڵکیی به ناوی زەیدی کوڕی موحەممەدەوە
بانگیان لێ ئەکـرد .. تا ئەوە بوو پێغـەمبەری خـوا ـ
صـلی اللـه علیـه وسـلم ـ وەحی بۆ هـات و دوای
کۆچ کردن بۆ مەدینه ، فەرمانی درا بە سەرا دەست لـه
یاسای بەکوڕکردن هەڵ بگرێ و هەموو کەسێ به ناوی
باوکی خۆیەوە بانگی لێ بکرێ و کەسی تر نەی کا بـه
کوڕی خۆی ، چونکه پەیوەندیی باوك و فرزەندایەتیی
پـەیوەندیی خوێن و پشـته و ئـەو کوڕە بەشـێکه و
پـارچەیەکه له باوکەکەی . جا بـه دەم بەکوڕکـردن
راست نیـه و ئەو پەیوەندیه دروست نابێت ، خـوای

کـەورەش هەمیشە راستـی ئەفەرموێ و تەنها خـۆی هیدایەتدەرە بۆ دۆزینەوەی رێگای راست و رەوان ..
ئەو رێگایەی کە نەهێلێ مرۆڤ لـە یاسـای بوونەوەر بپچڕێ تا سـەرگەردان و سـەر لێ شێواو نەبێت .. بەڵێ ، خوای گەورە وا بـە چاك ئـەزانێ و ئـەوەی بـە لاوە دادپەروەریـە کەوا هـەموو کوڕێ بە نـاوی باوکی خۆیەوە بانگی لێ بکرێ ، تا باوك و فرزەند لە یەکتری نەپچڕێن و ئەو کوڕە لە کەلـەپووری باوکی خـۆی بێبەش نەبێ و لە هەمان کاتـا پەیوەندیی ئـەندامانی خێزان نەپچڕێ و خێزانەکان لـە رووخان و تیاچوون پارێزراو بن ، چونکە هەر کۆمەڵێ پارێزگـاریی پایەی خێزانی نەکرد ، ئەو کۆمەڵە رۆژ بە رۆژ بەرەو لاوازیی و تیاچوون هەنگاو هەڵ ئەگرێت .. بەڵام خۆ ئەگـەر هەندێ کەس هەبوون و باوکیـان نەئەناسرا ئـەوا بـا کۆمـەڵـی موسـڵمان بـە بـرای ئـایینی و بـەندە و خزمەتگوزار بانگیان لێ بکـەن .. ئـەوەتـا قورئانی

پیرۆز لەو بارەوە ئەفەرموێ :

وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم
بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤﴾
ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا
آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ﴿٥﴾ الأحزاب

ئیتر ئەوە بوو خەڵکی وازی لە ناوی زەیدی کوڕی موحەممەد هێنا و لە سەر فەرمانی قورئان بە ناوی باوکی خۆیەوە بانگیان لێ ئەکرد ..

خۆشەویستیی راستەقینە

زەیدی دڵپاك ، كاتێ كە دەستی لە دایك و باوكی خۆی هەڵ گرت و خەدیجە و موحەممەدی كردنە دایك و باوك ، نەیئەزانی تا چ ئەندازەیەك بەختەوەریی هەر دوو جیهانی دەست كەوتووە ..

نەی ئەزانی چ بەخشێنكی گەورەی پێ بەخشراوە.

نەیئەزانی ئەو پیاوە بەرێز و خۆشەویستەی كە ئەو هەڵی بژاردووە و بڕیاری داوە كە لەگەڵیا بژی و لە بەر خاتری خۆشەویستیی ئەو و نزیكیی لێیەوە دەستی لە هەموو كەس و كار و خزم و عەشرەتێكی هەڵ گرتووە، گەورە و سەرداری هەموو گرۆی ئادەمیە و ئەبێتە هەڵبژاردە و نێرراوی خوای گەورە بۆ سەر هەموو جیهان ..

نەی ئەزانی ئەو ماڵەی كە ئەو بە جوانیی دڵی جۆتە سەر گوفتی شیرین و كرداری چاكی ، ئەبێتە تاقە مەڵبەندی بەخشان كردنی نوور و رۆشنایی تا

مرۆڤایەتیی لە تاریکیی دەربێنێ ..

نەی ئەزانی و نەخوریا بووە دڵیەوە لە دوا رۆژا دەوڵەتێ داد و یەکسانیی ، بە فەرمانی ئاسمان ، لە سەر زەویدا پایە دا ئەکوتێ و بە خۆرھەڵات و خۆرئاوادا پەرویاڵ بڵاو ئەکاتەوە ، تا ستەم و ناڕەوایی لە ریشکا دەر بێنێ و داد و یەکسانیی و برایەتیی و خۆشەویستیی لە جێگەیا بڕوێنێ ..

هەرگیز بیری لەوە نەئەکردەوە یاسای خوایی بێتە سەر زەویی و ئاڵو گۆڕێکی بنەڕەتیی لە ژیانی مرۆڤدا روو بدات و ئادەمیزاد ـ بە تەواوەتیی و بە پیاو و ئافرەت و ئازاد و بەندەوە ـ رزگار بکرێت ..

وە نەیئەزانی ئەوی بەندە و خزمەتکاری ماڵار و فرۆشراوی بازاری عوکاظ ، یەکەم پیاوێ ئەبێ شوێنی رێبازی خوا بکەوێ و ئەبێتە یەکەم خشت لە کۆشکی دەوڵەتێ پڕ لە داد و یەکسانیی ئیسلامدا[1] ..

---

(١) بەڵێ ئەبوبەکر ـ خوا لێی رازی بێت ـ بە یەکەم

نەی ئەزانی ئەو پیاوەی کە مافەکانی ژیانی زەوت کراون و کراوەتە بەندە و کۆیلە ، وە ئەو ئافرەتەی کە لە سەر زەویدا هیچ مافێکی بۆ دیاری نەکرا بوو ، بە هەردوو کیانەوە یەکەم جار و پێش هەموو کەسێ ئیمان بە موحەممەدی سەردار و هەڵبژاردە و پێغەمبەری خوا ئەهێنن و ئەبنە پاڵپشتی رێگای راست بۆ بنیاتنانی دەوڵەتی قورئان ، دەوڵەتی سایە و سێبەر بۆ ئادەمیزاد ، بە پیاو و ئافرەت و ئازاد و بەندە و هەژار و دەوڵەمەندەوە ..

بەڵێ ، زەید ئەمانەی نەئەزانی ، بەڵام سۆزی خوا رژا بە سەر کەسێکا ئاوا بە لێشاو ئەی گرتەوە

پیاوی موسڵمان ئەژمێررێ ، ئەمە لە چاو پیاوە ئازادەکانایە ، بەڵام ئەگەر بەندایەتیی و ئازادیی بخەینە ئەو لاوە ، ئەوا زەید لە پێشەوە موسڵمان بووە ، خۆ ئەگەر ئافرەت و پیاویش بخەینە ئەو لاوە ، ئەوا خەدیجە ـ خوا لێی رازیی بێت ـ یەکەم ئادەمییەکە بروای بە پێغەمبەری پێشەوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ هێنا بێت ..

لـە بیابانێکی دوورەوە ئەی‌هێنن تا بگاتە ئەو ماڵەی کـە شـایانە تیایا پەروەردە بێ و دڵە پاکەکەی و ویژدانـە بزواوەکەی تیا بحەسێتەوە تا بەو دەورە گۆنگە هەڵسێ کە لـە ترازووی خوادا بۆی نەخشـە کێشراوە .. وە تـا هەموو مرۆڤایەتیی بزانێ ئیسلای بێ‌گەرد پێشکی ساف و بیری تیژ و دڵی پاك و مەبەست و نیازی پیرۆز ئێك نەداتەوە و بەو ترازووەش کێشانەی ئادەمیەکان ئەکات و پلە و پایەیان بۆ دا ئەنێ ، نەك بە هیچ کێشانە و پێوانەیەکی تر ..

بەم شێوەیە زەیدی خۆشەویست لە باوك و دایکی رازی هێنا و دوای چەند ساڵێك وەحی ، لە ئاسمانەوە ، هاتە سەر پێغەمبەری نازدار ـ صلی الله علیه وسلم ـ .. ڕێبازی چاكویستان کەوتە گوڕی ژیانەوە .. مرۆڤی مەرد و قارەمانی ئەویست هەڵی گرێ . مرۆڤی دەست و دەم و دڵ و دەروون پاکی ئەویست پێشکەشی بکا بـە مرۆڤایەتیی سەرگەردان و سەرلێشێواو ..

پێش هەموو کەس زەید هەڵمەتی دا .. ئیمانی هێنا .. دڵی سپی و پاك و خاوێنی پڕ کرد لە ئیمان .. لە رۆشنایی ئاینی بێگەرد .. دە با ملهوڕان چی ئەکەن بی‌کەن ، رێبازی خوا هەرچی کەسێ بەکەڵك و لێهاتوو بێ رای ئەکێشێ .. پەروەردەی ئەکات .. مێشکی زاخاو ئەدات ..

ئای کە سەربەرزیی بوو زەید دەستی نا بە رووی باوك و مامەیەوە و دەستی شۆڕیی لە هەموو کەس و کارێکی و کۆمەڵی ئیمانداری کردە کەس و کار و پشت و کۆمەکی خۆی ..

زەید دیار بوو لێهاتوو و زیرەك و ئازا و گورج و گۆڵ بوو .. بەوپەڕی شانەوە ئیمانی هێنا .. ئیمانی هێنا بەو بەرنامە شیرینەی کە هاتبوویە سەر موحەممەدی سەردار و خۆشەویستی .. هەر تەنها ئەوەندە بەس بوو بۆ باوەڕکردن بەو رێبازە شیرینەی کە موحەممەدی راستگۆ و خاوەن سپاردە بڵاوی ئەکردەوە ..

زەید بووە جێی متمانەی پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ و ئاگاداری نهێنیـەکانی بوو ، وە چەند جار بوو بووە سەرکردەی لەشکر و نێررا۱ۆەکانی، وە یەکێ بوو لەو پیاوە لێهاتووە متمانەپێکراوانەی پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ ، دوای دەرچوونی لە مەدینە ، کاروباری شاری پێ ئەسپەردن ٠٠ دیارە ئەمانەش ئەوپەڕی راستی و پاکیی و لێهاتی زەید دەر ئەخەن ٠٠

جا هەروەك زەید پێغەمبەری خوای ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ بڕ بە دڵ خۆش ئەویست و لە بەر خاتری ئەو دەستی لە دایك و باوك و کەس و کاری هەڵ گرت، هەروەها پێغەمبەریش ـ صلی الله علیه وسلم ـ ئەوی زۆر خۆش ئەویست و لە کرۆکی دڵیا جێی کردبۆوە، بە رادەیەك تێکەڵ بە ماڵ و منالی بوو ٠٠ هیچ جیاوازییەکی ئەبوو لەگەڵ مناڵەکانیا ٠٠ هەر کاتێ دیار نەبوایە بێتاقەتی ئەبوو ، وە بە گەڕانەوەی دڵخۆش و شادمان ئەبوو ، وە بە شێوەیەك پێشوازیی لێ ئەکرد و

پێی ئەگەیشت کەسی تر نەئەگەیشتە ئەو پلەیە ..

ئەوەتا خاتوو عائیشەی دایکی ئیمانداران ـ خوا لێی رازی بێت ـ بۆ نموونە بۆمان ئەگێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا ـ صلی اللە علیە وسلم ـ چەندە زەیدی بە لاوە بەڕێز بووە و چەندە پێ‌خۆش حاڵ بووە پێی بگات: زەیدی کوڕی حارسە گەڕایەوە بۆ مەدینە و پێغەمبەری خوایش ـ صلی اللە علیە وسلم ـ لە ماڵی منا بوو ، زەید تەقەی دا لە دەرگا و پێغەمبەریش ـ صلی اللە علیە وسلم ـ بە رووتیی هەڵسایەوە بۆ لای کە جگە لەوەندەی کە نێوان ناوك و ئەژنۆی داپۆشێ بەرگی تری لە بەرا نەبوو ، بەرە و دەرگا ڕۆیشت و کراسەکەی بە شوێنیا را ئەکێشا ، باوەشی پیا کرد و ماچی کرد ، دە بە خوا نە لەوە و پێش وە نە لەوە و پاش پێغەمبەری خوام ـ صلی اللە علیە وسلم ـ بە رووتیی نەبینیوە ..

ئەمە ئەوپەڕی رێز و خۆش‌ویستن دەر ئەخات بۆ زەید ، بەڵام نەك هەر ئەمە بەڵکو ئەوەندە دەنگ

و باسی خۆشەویستی پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ بۆ زەید بڵاو بوو بە ناو موسڵمانەکانا ، ناویان نا بوو « زید الحب ، زەیدی خۆشەویست » وە نازناوی « حب رسول الله » یان پێوە نا بوو ، هەروەك ئوسامەی کوڕیشی نازناوی « حب رسول الله و ابن حبه » پێوە نرا بوو ..

مرۆڤ کە دڵەکەی بە تەواوەتی خاڵی کرد لە هەموو خۆشەویستییەك و پڕی کرد لە خۆشەویستی باڵتەی خوا و پێغەمبەرەکەی گلوەها پایەدار ئەبێت .. بەم جۆرە سەنگین و قورس ئەبێت ..

دەست درێژیی ناڕەوا

ماوەی مەککە بە دەرد و مەینەت و ئێش و ئازارییەوە ، بە کۆمەکیی خوا ، لە موسڵمانەکان ڕۆیست و کۆچیان کرد بۆ مەدینە و دەوڵەتی قورئانیان بەرپا کرد .. بەڵام لە هەموو لاوە خوانەناسان ڕم و شیریان بەرز کردەوە بۆ تۆقاندن و لەناوبردنی موسڵمانەکان.. بە تایبەتیی تا ساڵی پێنجەمی کۆچیی موسڵمانەکان بە سێ دوژمنی سەرەکیی ناو دووردەوە پەشۆکا بوون :

یەکەم : قورەیش لە لای باشوورەوە . دووەم غەطەفان و هۆزە بڕەترسەکانی نەجد کە پێوەی ئالا بوون لە لای خۆرهەڵاتەوە . وە سێیەم جوولەکەی خەیبەر لە باکووری خۆرهەڵاتەوە .

بەڵام دوای سەرکەوتنە مێژوویەکەی خەندەق ، کە ئەوپەڕی ئیماندامەرزاویی و دانبەخۆداگرتن و کۆڵنەدان و لێبڕانی سەربازگەی ئیسلامی دەرخست،

پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ هەستی کرد، هەروەها دوژمنەکانیش هەستیان کرد ، ئەوا ئیسلام سوپاس بۆ خوا ـ وا بەرە قووڵیی لە خاکی دوورگەدا ریشەی دا ئەکوتێ ، وە ئیتر لەمەولا لەشکری ئیسلام نە هیچ هێزێك سڵ ناکاتەوە و تازە لە توانای هیچ هێزێک نیە لە بەردەم موسڵمانەکانا خۆی بگرێ .. تا ئەوە بوو پەیمانی حودەیبییەش لەگەڵ قورەیشا بەسترا ..

پەیمانی حودەیبییە سەرکەوتنێکی سیاسیی گەورە بوو بۆ موسڵمانەکان کە ئەمە هەندێك لە بەرهەمەکانیەتی :

١ ـ دانپێدانان بوو لە لایەن قورەیشەوە بە بوونی سیاسیی موسڵمانەکان کە ئەمە یەکەم جار بوو قورەیش ی یەکەم و گەورەترین دوژمن بەم کارە هەڵسێ .. چونکە قورەیش لەوە و پێش وای دا ئەنا موسڵمانەکان دەستەیەکن لە فەرمانی قورەیش یاخیی بوون .

٢ ـ ماوە درا بە موسڵمانەکان تا پەیمان لەگەڵ

چەند هۆزێکدا پەستن کە لەوە و پێش ئەو هۆزانە بە رسی ئورپەیش نەیان ئەوێرا پەو کارە هەڵسن ٠٠ ئەمەش بووە هۆی بەهێزبوونی موسـلمانەکان و کەم بوونەوەی دوژمنەکانیان ٠

٣ ـ تێلنەدانی یەکێتیی قورەیش و جوولەکە هاوپەیمانەکانی لە خەیبەر کە هەمیشە خەریکی هەڵنانی عەرەبە بتپەرستەکان بوون دژی موسلمانەکان ٠

٤ ـ دامەزراوییەکی بەخشیی بە موسلمانەکان تا ماوەی گەیاندنی ئیسلامیان هەبێ ٠

٥ ـ خەلکیی ستەمکاریی و لاریی قورەیشیان بینی کە دژی کۆمەلێکی ئاشتیخواز وەستاوە ، کە نیازی ریزگرتنی مالی خوایان هەیە !

٦ ـ پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ ئاوڕی دایەوە بە لای پاشا و ئەمیرەکانی خۆرهەلاتی ناوەڕاستەوە ، تا دەنگی راستیان بە گوێدا بدا و بانگیان

کا بۆ سەر ڕێبازی ئیسلام و لە دەوری هێزی بەرسەندووی ئیسلام جەم بن و بە خزمەت کردنی ئایینی خوا لە هەردوو ژیاندا بەهرەمەند بن .

٧ ـ لە هەمان کاتا و پێش هەموو شتێك پێغەمبەری سەرکردە ـ صلی الله علیه وسلم ـ هەڵمەتی شێرانەی بردە سەر هێزی شێرپەنجەی جوولەکەی خەیبەر ، تا دەست کۆتایان بکا لە دژایەتیی ئایینی خوا و کۆمەڵی ئیماندار ، کە ئەوان لە هەموو کەس زیاتر لە ڕاستیی ئەم ئایینە بێ گەردە شارەزا بوون و ئەبوایە پێش هەمووانیش ئیمانیان پێ بێنایە ..

٨ ـ ئاوڕدانەوەیەك بە لای دەوڵەتی ڕۆمانیی پڕ مەترسییەوە و ئامۆژگارییەکی کرداریی بکرێت تا ئاوس ئاسایی خۆی گیف نەکا و نەنازێ بە دەوڵەتی بەهێز و لەشکری زۆر و زەبەندەیدا و با چاك بزانێ لەشکری ئیسلامیی کەم و کەم تفاق خوای لە گەڵە و بە هێزی ئیمان جەنگ ئەکا و لە پێناوی ئیسلامدا مردنی

زیاتر لا مەبەستە تا زیان ، لە بەر ئەوە هێز نیە چـ‌ـ‌ری بـ‌ـکا ..

ئەمەش دوای ئەوەی پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ بە شێوەیەکی ئاشتیخوازانـە و بەوپ‌ڕی ریزەوە نامەی نارد بۆ پاشا و میران تا لە بانگی خـوا ، بە خۆیان و ئەلەکانیانەوە ، ئاگادار بکرێن و شەرمەزاریی قیامەتیان بە سەرا نەیێ و موسڵمان بێن وە یـا ئەگـەر نەبوون پیانوویان نەمێنێ .

ئەوە بوو لە مانگی رەبیعی یەکەمی سالی هەشتەمی کۆچیدا پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ کەعبی کوڕی عومەیری ئەزدیی لەگـەڵ چـوارده موسڵمانی ترا بەرەو غوور نارد تا گەیشتە «ذات اطلاح» لـە خاکی شام ، کە ماوەی شەش‌سەد میل زیاتر ئەبوو و ئەکەوتە بولقاء کەوا حاریثی کوڕی ئەبوو شەمەری غەسـ‌ـ‌ـ‌ـانیی بـە نـاوی ئیمپـراتۆریەتی رۆمانیەوە فەرمانڕەوایی ئەکرد .. ئەوەی کە زیاتر دێتە بەر بیر

ئەركی سەرشانی ئەم دەستە موسڵمانە بڵاوكردنەوە و گەیاندنی ئیسلام بوو ، بە شێوەیەكی ئاشتیخوازانە ، بەو مەرجەی خۆیان بگەیەننە خاكی شام .. چونكە دیارە ئاگادار كردنی ئادەمیەكان لە ئاینی پاكی خوا ، ئەركی سەرشانی هەموو موسڵمانێكە ، ئەگەرچی هەموو جۆرە سزا و مەینەت و چەرمەسەرییەكی بێتە بەردەم ..

كاتێ دەستە موسڵمانەكە گەیشتنە ئەوێ ، كۆمەڵێكی زۆر لە عەرەبە گاورەكانی غەسسانیە ـ كە هەموویان ئەسپسوار بوون ـ هەڵمەتیان بۆ هێنان و لە ناخڵۆفا دایان بە سەریانا .. هاوەڵان ناچار بوون بەرگری لە خۆیان بكەن و بچن بە گژیانا ، تا سەرەنجام چواردەیان بە شەهیدی سەریان نایەوە و جگە لە زامدارێكیان ، كە لە كاتی تاریكیی شەودا خۆی رزگار كرد و بە هەرحاڵ بە زامەكەیەوە خۆی گەیاندەوە مەدینە و هەواڵەكەی دا بە پێغەمبەر ـ صلى الله عليه وسلم ـ ، كەسیان دەر نەچوو . ئەمەش لە

وەڵامی ئەو بانگە بێ‌گەردەدا کە بانگیان کردن بۆ لای خوا و باوەڕهێنان بە ڕۆژی زیندووبوونەوە •

کاتێ پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ ئەم هەواڵەی بیست زۆری پێ ناخۆش بوو ، بۆیە بڕیاری دا هێزێك لە هاوەڵان دروست بکا و تەمێی ئەو هۆزانەی پێ بکا ، بەڵام ئەوەندەی پێ نەچوو هەواڵی پێ گەیشت ئەو نەفامانە لەو ناوچەیە نەماون و گواستوویانەتەوە بۆ شوێنێکی تر ، بۆیە وازی لە بڕیارەکەی هێنا ••

وتمان : پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ ناوبری دایەوە بە لای پاشا و ئەمیرەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستەوە ، تا دەنگی ڕاستیان بە گوێدا بدا و بانگیان بکا بۆ سەر ئیسلام •

بۆ ئەمە پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە سەرەتای ساڵی هەشتەمی کۆچیدا چەند هاوەڵێکی هەڵبژارد بۆ هەڵگرتن و گەیاندنی نامەکانی بەو

پاشـــایانە ، لـــە پێناویکا کە نامەکان نامـــەی ئاشتیی بانگ‌کردن بوون ، دوور لـــە هەڕەشە و ترساندن بـــە جەنگ و هێرش ..

یەکێ لەو نێرراوانە حاریثی کوڕی عومـــەیری ئـــەزدیی بوو کە نامەیـــەکی دایـــێ بۆ پاشـــای بوصرا و جەولان ، حاریثی کوڕی ئەبووشومەری غەســـانیی.. رۆیشت هەتا گەیشتە دێی موئتە لە بولقـــاء شورەحبیلی کوڕی عەمری غەســـانیی تووش بوو ، کە یەکێ بوو لەوانەی کاروباری پاشا حاریثیان هەڵ‌ئەسووڕاند .

شورەحبیل لە هەڵگری نامەی پرسیی

ـــ بۆ کوێ ئەڕۆی ؟

+ بۆ شام ..

ـــ لەوانەیە لە نێرراوانی موحەممەد بیت ..

+ بەڵێ .

لـــە سەر ئەمە توند دەست و پێی بەست و ئینجـــا دای لـــە گەردنی و شەهیدی کرد ..

ئەمە یەکەمجار بوو نێرراوی پێغەمبەری خوا ـ صلی اللە علیە وسلم ـ بکوژرێ ، لە بەر ئەمە کوتێ کە بیستنی بە لایەوە زۆر گران بوو ..

لە پاڵ ئەم دەستدرێژیانەدا پاشای غەسانی ، حاریثی کوڕی ئەبووشومەر ، کەوتە هەڕەشەکردن ، گوایا نیازی وایە لەشکر بە رێ بکا و هەڵمەت بەرێتە سەر پایتەختی ئیسلام ؟ ئەمەش لە کاتێکا بوو کە پێغەمبەری خوا ـ صلی اللە علیە وسلم ـ شەجاعی کوڕی وەهبی ئەسەدیی هاوەڵی بە نامەیەکەوە نارد تا حەرەث ئاگادار کات ..

کە نامەکەی خوێندەوە ، وتی : کێ ئەتوانێ موڵک و دەسەڵاتم لێ بسێنێ ، من ئەچمە سەر ئەو ، ئەگەرچی لە یەمەنیش بێت ، بەڵام ئەوە بوو قەیصەر رازیی نەبوو .

عیزەتی پێغەمبەری خوا

پێغەمبەری خوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ عیزەتی نەبوو، نەئەکرد دوژمن دەستدرێژی بکاتە سەر موسڵمانەکان ، نە هەمان کاتا حەزی نەئەکرد کافر لەشکر بە رێ بخا و بەرە و پایتەختی ئیسلام بکەوێتە رێ ، چونکە لەشکری ئیسلام ئاتێ کە کەمارۆو بدرێ توانای جەنگی نامێنێ و دوژمن بە ئاسانیی زاڵ ئەبێ بە سەریا ..

بۆیە پێغەمبەری خوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ لە بەر ئەمە و لە بەر هەر دانایییەتییەك کە لە دڵیا بوو بێ ، بڕیاری دا لە شکرێك بە رێ بخا و بە شێوەی هەڵمەتێکی سەربازیی گەورە ، هێرش بکاتە سەر خاکی شام تا دەرسێکی چاکی ئەو عەرەبە بە ئاوربووانە دا بدا کە بوونەتە نۆکەری رۆمی گاوری ستەمکار و حەیاو میللەتیان خستۆتە ژێر پێیەوە .. وە تا لەشکری موسڵمانەکان بە شێوەی ، کرداریی ، بیسەلمێنێ بۆ رۆمانەکان کە خاکی ئیسلام زۆر لەوە بەهێزتر و

سەختترە کە دوژمنی کافر بیر لە هێرش کردن بکاتەوە بۆ سەری و بێ بێتە خاکی « لا اله الا الله » وە .

جا بۆ ئەنجامدانی ئەم مەبەستە پیرۆزە ـ مەبەستی پاراستنی سایە و سێبەری بەرنامەی « لا اله الا اللـه » ، تا مرۆڤایـەتی پێی بحەسێتەوە ـ پێغەمبـەری خۆشەویستمان ـ صلی الله علیه وسلم ـ سێ‌هەزاری لـە چاکترین و بێ کەموکورترین هاوەڵەکانی هەڵبژارد .. سێ‌هەزار لەو ئیماندارانەی کە بەم فەرموودەیەی تێی گەیاندبوون : کە هەر موسڵمانێ بە پەروەردگاریتیی خوای گەورە و ئاینی ئیسلام و پێغەمبەرێتیی موحەممەد ـ صلی اللـه علیـه وسـلم ـ رازیی بێت ، بەهەشتی مسۆگەرە ، جا ئەوە بوو ئەبوو سەعیدی خودریی ـ خوا لێی رازیی بێت ـ سەری لەم فەرموودەیە سوڕ ما و داوای کـرد دووبارە بۆی بڵێتەوە ، کـە بۆی دووبـارە کردەوە ، تێی گەیاند کە کـردەوەیەکی تری چاکیش هەیە ، خوای گـەورە صـەد پلە ئیمانداری پێ بەرز ئەکاتەوە لە بەهەشتا و نێوان هەموو دوو پلەیەك وەك

نێوانی ئاسمان و زەویی وایە ؟ ئەبووسەعیدیش خێرا هەواڵی ئەو کردەوە چاکەی پرسی • فەرمووی : جیهادە لە پێناوی خوادا ، جیهادە لە پێناوی خوادا :

عن ابي سعيد الخدري ـ رضي الله عنه ـ ان رسول الله ـ صلى الله عليه وسلم ـ قال : « من رضي بالله ربا ، وبالاسلام دينا ، وبمحمد رسولا ، وجبت له الجنة » • فعجب لها ابو سعيد ، فقال : اعدها علي يا رسول الله ، فاعادها عليه ، ثم قال : « واخرى يرفع الله بها العبد مائة درجة في الجنة ، ما بين كل درجتين كما بين السماء والارض » • قال : وما هي يا رسول الله ؟ قال : « الجهاد في سبيل الله ، الجهاد في سبيل الله » • رواه مسلم •

لەشکری چاکویست کۆکرایەوە •• بەڵام موسڵمانەکان نەیان ئەزانی بەرە و کوێ ئەڕۆن ، تا لە شار دەرچوون و جورفیان کردە سەربازگە ، کە چەند میلێک لە مەدینەوە دوور بوو • ئینجا لەوێ ئاگاداری کردن پێویستە سنووری دوورگە ببڕن و بچنە خاکی

شامەوە و بچن بە گژ ئەو دوژمنانەدا ، کە بە ناڕەوا خوێنی موسڵمانەکانیان ڕێژا •

هەر لەو شوێنەدا پێغەمبەری خوا ـ صلی اللە علیە وسلم ـ فەرماندەی گشتیی بۆ لەشکر هەڵبژارد: زەیدی کوڕی حاریثە سەرکردەی لەشکر بێت ، ئەگەر ئەو شەهید کرا ، جەعفەری کوڕی ئەبوطالیب ، وە ئەگەر ئەویش شەهید کرا ، عەبدوڵڵای کوڕی ڕەواحە ، خۆ ئەگەر ئەویش شەهید کرا ، ئەوا با موسڵمانەکان و پیاوماقوڵانی هۆزەکان کۆ بکەنەوە و بە پێی یاسای شوورای ئیسلامیی کێ بە چاك ئەزانن هەڵی بژێرن و بیکەنە فەرماندەی خۆیان ••

لەو کاتەدا کە لەشکر لە جورف دا وەستا بوو ، موسڵمانەکان هاتن بۆ بەڕێکردن و خواحافیزیی • پێغەمبەری خوایش ـ صلی اللە علیە وسلم ـ ئاڵایەکی سپیی ئامادە کرد بۆ فەرماندەی لەشکر ••

بەم شێوەیە سێ‌هەزار سەربازی جەنگاوەری

بەغیرەتی ئیسلام مەدینەی پایتەختیان بەجێ هێشت ، کە ئەمە یەکەم لەشکرێ بوو تا ئەو کاتە بۆ پێغەمبەری خوا - صلی الله علیه وسلم - کۆ بێتەوە و لەژێر دەستی یەك فەرمانڕەوادا بێت ..

لە رۆژی جومعەی مانگی جەمادی یەکەمی ساڵی هەشتەمدا لەشکری چاکویست کەوتە رێ .. بەرەو شام .. بۆ جیهاد .. بۆ بەرزکردنەوەی بانگی خواپەرستی .. بۆ رۆشن کردنەوەی سەرزەوی بە رۆشنایی قورئان و سونەتی پێغەمبەر ، موسڵمانەکان کەوتنە رێ..

کەوتنە رێ ، دوای ئەوەی کە پێغەمبەری خوا - صلی الله علیه وسلم - مەبەستی جەنگی ئیسلامیی پیشان دا بوون ، تا جەنگی ئیسلامیی جیا بێت لە جەنگی نەفامیی ..

ئەوە بوو ئەو جارەش وەك هەموو جارێکی تر ئامۆژگاریی کردن تا بە ناوی خواوە و بە پشتیوانیی خوا و لە پێناوی خوادا و لە سەر رێڕەوی ئوممەتی پێغەمبەری خوا بکەونە رێ . بێ پرسی ئەمیر دەست

تەبەن بۆ دەست کەوتی جەنگ ، ناپاکیی نەکەن ، لووت و گوێی کوژراوانی دوژمن نەکەن ، ماڵ و زن و پیری بە ساڵا چوو نەکوژن، وەك لە روانگەی ئەم فەرموودەیەوە بۆمان دەرئەکەوێ :

كان ـ صلى الله عليه وسلم ـ اذا بعث سرية قال : « بسم الله وبالله وفي سبيل الله وعلى ملة رسول الله ، لا تغلوا ولا تغدروا ولا تمثلوا ولا تقتلوا وليدا ولا امرأة ولا شيخا كبيرا » ٠

رواه ابو داود والطبراني

سەرکردەکانی لەشکری موسڵمانەکان هەر بە شێوەی پێغەمبەر ، هەوڵیان دا دوژمنان لەم هێرشەیان ئاگادار نەبن ، تا لە ناخلۆفا بدەن بە سەریانا ، بەڵام جوولەکە و دەستەی مونافیق خێرا هەواڵەکەیان گەیاندبوو تا رۆمەکان ئاگاداری خۆیان بن ٠٠

دڵە رەشەکەیان خۆی پێ نەئەگیرا ، ئەکەران لە هەموو ساتێکدا پاگاندە بۆ موسڵمانەکان بکەن و وردەی دوژمنەکانیان بەرز کەنەوە ٠٠

دەریای فراوانو دوورگەی بچکۆلە

یەکەم کەسێ ـ کە لـە جاسووسەکانی رۆمانەوە ، ئەوانەی لە مەدینەدا ئیشیان ئەکرد ـ هەواڵی هێرشـی موسـڵمانەکانی زانی ، شـورەحیلی کـوڕی عـەمری غەسسانیی بوو ، کە کار هەڵسووڕێنەری رۆمەکان بوو لـە سەر ناوچەکانی پاشووری شام کە هاوسنوور بوون لەگەڵ دوورگەدا •• ئەوەی حاریثی کوڕی عومەیری ئەزدیی ـ نێرراوی پێغەمبەر ـ صلى الله عليه وسلم ـ بۆ لای پاشای بوصرا و جەولان ـ کوشت •

بە پەلە هـەواڵی هێرشـەکەی دا بـە رۆمەکان و خۆیشی دەستی کرد بە کۆکردنەوەی لەشکر لە هۆزە عەرەبە نۆکەرەکانی رۆم ، لە هەمان کاتا سدووسی برای لەگەڵ چـەند پیاوێکیا نارد تا هەواڵی موسـڵمانەکان بزانن •

لەشکری موسڵمانەکان بەرەو ژوور لە سەر رەوتی خۆی بەردەوام بوو هەتا گەیشتە « وادي القرى » و لەوێ چەند رۆژێ حەسایەوە و دیسان کەوتەوە رێ •

لە رێگادا پێشەنگی لەشکری موسڵمانەکان تووشی دەستەکەی سەدووس بوون و هەر لە ناو خاکی دوورگەدا کەوتنە جەنگ و لە ئەنجاما سەدووس کوژرا • بەمە شورەحبیلی برای ترسێکی زۆری لێ نیشت و دادی بردە بەر سەرکردایەتیی بالای رۆمەکان ـ کە لەو کاتەدا لەگەڵ پاشا هیرەقلدا لە « بيت المقدس » بوون • ئەوە بوو بە پەلە کۆمەکیەکی زۆریان بۆ نارد •

رۆمەکان بە ماوەیەکی کەم لەشکرێکی دوو صەد هەزاریان کۆ کردەوە : صەد هەزاری رۆمانیی بوو کە تیودۆری برای پاشا هیرەقل سەرکردەی بوو • وە صەد هەزارێکی تریش لە هۆزە عەرەبە بەگاوربووە تۆکەرە پارەپەرستەکان کۆ کرابوویەوە • هەموویشی لە شاری « مآب »(١) کۆ بووبوویەوە •

---

(١) شاری کەرەکی ئێستا لە وڵاتی ئەردەن •

لەشکری موسڵمانەکان ئەوە بوو «وادي القری» ی بەجێ هێشت و سنووری دوورگەی لە نزیك تەبووکدا بڕی و بە ناو خاکی شامدا ڕۆی هەتا گەیشتە شاری « مەعان » ، ناوچەی بولقاء لە ئەوردەن ..

لەو شارەدا زەیدی کوڕی حارثەی فەرماندەی گشتیی موسڵمانەکان ، لەو سەربازە موسڵمانانەوە کە ناردبوونیە ناو خاکی دوژمنەوە بۆ هەواڵزانین ، هەواڵی ژمارەی لەشکری ڕۆمەکانی زانیی کە دوو سەد هەزارە و بە دەیانی هەزاریش ئەسپسواری پڕچەکیان لەگەڵایە ..

خێرا ئەم پرسیارە هاتە بەر دەمی :

ئایا لەشکرێکی بچکۆلەی سێ هەزاریی ئەتوانێ لە بەر دەم دووسەد هەزار جەنگاوەرا بوەستێ و دامەزراو بێت ، چ جای شکاندنی دوژمن و سەرکەوتن بە سەریا ؟

بە وێنەی فەرماندەیەکی موسڵمانی شارەزا ، لە خۆیەوە بڕیاری نەدا ، بەڵکو هەموو ئەمیرەکانی لەشکر

و فەرماندەکانی کەتیبەکان و سەرۆکی هۆزەکانی بانگ کرد بۆ کۆبوونەوەیەکی پەلە تا ئەم هەواڵە بیستن و بریارێکی لە سەر بدەن •

لە ئەنجاما رای فەرماندەکان هاتە سەر دوو شت :

هەندێکیان رایان وا بوو جەنگ نەکەن تا پرس بکەن بە پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ • وە هەندێکیان رایان وا بوو بچن بە گژ دوژمنا • دوای دوو رۆژ لە وت و وێژ ، رای دووەم پەسەند کرا و بریاریان دا بچن بە گژ دوژمنا •

زەیدی فەرماندە چاوەروانی بریاری موسڵمانەکان بوو •• بینی وا بە جارێکا حەزیان لە هێرش و جەنگە•• حەزیان لە شەهیدی و بەهەشتە •• ئەویش ـ خوا لێی رازی بێت ـ وە نەبێ لەوان کەمتر عاشقی شەهیدی و بەهەشت بێت ، بۆیە فەرمانی دەر کرد بۆ هەموو بەشەکانی لەشکر تا لە مەعانەوە بەرەو رووی رۆمەکان و عەرەبە بەگاور بووەکان بکەوێتە رێ ••

له هه‌مان كاتا رۆمه‌كانیش ، به‌ره‌و موسڵمانه‌كان ، له‌شكره گه‌وره‌كه‌یان خسته رێ .. له‌شكری چی ؟ له‌رزه‌ی به زه‌ویی خستبوو .. ئه‌تووت زنجیره شاخێكه و كه‌وتۆته رێ .. ته‌پ و تۆز و نركه و ناڵه و ده‌نگی دهۆڵ ، له ئاسمانا خه‌ست بووبوونه‌وه ..

موسڵمانه‌كان هاتن سه‌یر ئه‌كه‌ن وا له‌شكری زۆر و زه‌به‌نده له دێیه‌ك له دێیه‌كانی بولقاءدا كه پێی ئه‌وترا : مه‌شاریف ، سه‌ربازگه‌ی دروست كردووه .

ئه‌بێ رۆمه‌كان چۆن سه‌یری ئه‌و له‌شكره بچكۆله‌یان كردبێ كه له هه‌موو باریكه‌وه بۆ به‌راوردكردن نه‌ئه‌شیا ..

موسڵمانه‌كان وره‌یان به‌رز بوو ، چونكه به راستیی ئیماندار بوون و مان و مردنیان به لاوه یه‌كسان بوو .. یا سه‌ركه‌وتن وه یا شه‌هیدیی ..

پرسیاری دێته به‌ر ده‌ممان :

رۆمه‌كان كه بیستیان وا موسڵمانه‌كان به له‌شكرێكی

سێ‌هەزارییەوە هێرش ئەکەنە سەریان ، چ پێویستی ئەکرد لەشکرێکی دووسەد هەزاریی پڕ چەك و تفاق بخەنە رێ و بە سەرکردایەتیی تێودۆری برای پاشا بەرەو ‌موسڵمانەکان بکشێ ؟ هەرچەندە هەندێ مێژوونووس ئەڵێن ، هیرەقلی پاشا خۆی فەرماندە بووە !

ئەمە بە جوانیی پێمان ئەڵێ سام و هەیبەتی موسڵمانەکان تا چ رادەیەك لە دڵی کافرانا جێی خۆی کردۆتەوە ..

..

ئەوە ئەگەیەنێ کافران هەر زۆر زۆر بە بەرز و ئازا و بە هەڵمەت و بە جەرگ سەیری موسڵمانەکانیان کردووە ، بە رادەیەك سەربازێکی موسڵمانی بێ‌تفاق حەفتا سەربازی تیر و تەسەلی بۆ بخرێتە مەیدانەوە ..

ئەوە غیرەت و ناو و ناوبانگی ئەو رۆژەی موسڵمانان بوو ، بۆیە بە خۆرهەڵات و خۆرئاوادا هەڵمەتیان ئەدا و بە دەستێ شمشێر بۆ مل پەڕاندنی ملهوڕ و ستەمکاران ، وە بە دەستێکیش قورئان بۆ

هێدایەتدانی گەلە چەوساوەکان ..

ڕۆمەکان وەها نیازیان بوو بە یەك لێدان ئیسلام و لەشکری ئیسلام شوێنەواری نەمێنێ ؟ زیاد لەوەی ترس و لەرزێکی زۆری هێزی بڵاووی موسڵمانەکان چووبووە دڵیانەوە ، بە تایبەتی دوای تێك شکانی قەڵای سەختی جوولەکەی خەیبەر بە دەستی لەشکری موسڵمانەکان لە ساڵی پێشوودا ..

زەیدی فەرماندە لەگەڵ کۆمەڵەی ئەرکانی لەشکردا دەستیان کرد بە نەخشەکێشان بۆ جەنگ ..

خوا یارمەتیی دەدە ..

لەشکری ئیسلامیی ، وەك بچرووکە ، وەهایێن تازەیە .. لە کۆمەڵە ئادمیزادێك دروست بووە کە لەوە و پێش بەژداریی جەنگی وەها گەورەیان نەکردووە . بگرە فەرماندەکەیان بەندەیەکی خزمەت گوزار بووە ، لەشکری ڕۆمیش چەند سەدەیەکە بەژداریی جەنگە جیهانیە گەورەکان ئەکا ، بە تایبەت لەگەڵ ساسانیەکانا ..

که نەخشەیان کێشا ، ئەوەیان خستە پێش‌چاو ، تیۆدۆر بیر لە نێوازی گەمارۆدان بکاتەوە و ئەو کاتە بە ئاسانیی بتوانێ ، یا بە جارێ لە ناویان بەرێ ، وە یان ناچاری خۆبەدەستەوە دانیان بکات .

ئەمە زۆر ئاسانە بۆ لەشکرێکی وەها گەورە ، بتوانێ لەشکرێکی وەها بچووك گەمارۆ بدات و ویستی خۆی ، لە کوشتن و بڕین و بە دیل‌گرتن ، بە دیی بێنێ ..

هەروایش بوو ، تیۆدۆر هەر لە سەر ئەو بناغەیە نەخشەی کێشا بوو بۆ لەشکرەکەی و هەرگیز نەئەهات بە بیریا لە کاتژمێرێك زیاتر جەنگ بخایێنێ و لەشکری موسڵمانەکان بە سەر زەوییەوە ما بێ !!

ئەگەر تیۆدۆر ئەمەی بۆ هەر کەسێ باس بکردایە، زیبریی پەسەندی نەئەکرد یەکێ بتوانێ وتەکانی بەرێتە دواوە .. یان لەناوبردنی یەکجاریی وە یان خۆبەدەستەوەدانی دوا سەربازی موسڵمان .. چونکە ئەو لەشکرە دووصەد هەزارییەی رۆمەکان ، بەنجا

هەزاری ئەسپ‌سوار بوون ، ئەو صەد و پەنجاکەیشی بە ئاسن و زرێ و قەڵغان و چاکترین کڵاوی پۆڵا خۆیان داپۆشی بوو ..

کورتەکەی لەشکری رۆم ، تا ئەو رۆژە ، لە چاکترین و تەواوترین لەشکرەکانی جیهان بوو لە مەشق و چەکدا ..

زەیدی فەرماندە ، چونکە خوای لەگەڵا بوو ، ئەمەی زۆر چاك ئەزانیی ، بۆیە پێش دەستپێکردنی جەنگ بیری لەمە کردەوە و نەخشەی بۆ کێشا ، لای دایەدێی (موئتە ـ مؤتة) و سەربازەکەی تیا دروست کرد ، تا لەو شوێنەدا دوژمن نەتوانێ چوار دەوریان بگرێ .

ئینجا کاری سەرشانی هەموو فەرماندەیەکی دیاریی کرد : پیاوماقووڵێکی نەوەی عوذرەی کردە فەرماندەی دەستە راستی لەشکر ؛ کە ناوی قوطبەی کوڕی

قەتادە[٢] بوو ، وە عەبایەی کوڕی مالیکی ئەنصــاریی کردە فەرماندەی دەستە چەپی لەشکر •

بەڵام دڵ و ناوکرۆکی لەشکر هەرسێ فەرماندەکەی لەگەڵا بوون : زەید و جەعفەر و کوڕی ڕەواحە •

هەر ئەوەندە بوو لەشکری موسڵمانەکان دابەزیە موتە ، ئیتر شالآوی لەشکری ڕۆم ڕووی تێ کردن •• ڕووی تێ کردن بە فیز و دەمار و خۆهەڵکێشانێکەوە •• لــە شێوەی شەپۆلی بە گوژمی دەریا ، چەپۆکانی بوو •• لەشکرە بچکۆلەکەی ئیــسلامیش لــە موتــەدا خــۆی دامەزراند بوو ، بەڵام لە دوورگەیەکی بچکۆلە ئەچوو، کە هەموو ساتێ مــەترسیی ئەوەی لێ بکرێ لــە لایەن دەریایەکی بان و پۆڕی سەرشێتەوە نوقوم بکرێ ••

---

(٢) ئــەم موسڵمانە بوو سەرکردەی لەشکری عــەرەبە بەگــاورزبووەکان ـ مالیکی کـــوڕی زافیلە ـ ی کوشت ••

بە ڕاستیی هەڵوێستی موسڵمانەکان هەڵوێستێکی سامناك و پڕ مەترسیی بوو .. چاو و مێشکی لە خنتە ئەبرد و لە کاری ئەخستن .. جەرگ و هەناوی دا ئەخست .. ئەوەتا ئەبووهورەیرە ـ خوا لێی ڕازیی بێت ـ ، کە یەکێ بوو لەوانەی بەژداریی موتەیان کرد، ئەم ڕاستیەمان بۆ دەر ئەخا کە تا چ ڕادەیەك ئەو ڕۆژە مایەی ترس و لەرز بوو، ، دوای ئەوەی ئەو هەموو خەڵك و چەك و تفاق و ئاسوون و ئاوریشمە ـ لە دوورەوە ـ ئەبینن . ئەبووهورەیرە ئەڵێ : کاتێ چاوم بەوە کەوت چاوی لە خنتە برد .

ثابیت ی کوڕی ئەقرەم(٣) وتی : ئەوە چیتە

(٣) ثابیتی کوڕی ئەقرەمی بەلەویی : هاوپەیمانی ئەنصارەکان بوو .. بەژداریی جەنگی بەدری کردووە (الرسول القائد ـ ١٣٥) .. لەگەڵ عوککاشەی کوڕی خوەیلیدی ئەسەدیی ، شەهید کرا ، لەو کاتەدا کە طولەیحە ئاژاوەی داواکردنی پێغەمبەرایەتیی ، بۆ خۆی ، بە ساختە ، نابوویەوە

ئـەبووهــوڕەیرە ؟ ئـەڵێی خەڵکێکی زۆرت بەر چــاو ئەکەوێ ؟!

وتم : بەڵێ ٠ وتی : چاوت لێمان نەبوو لە بەدرا

و خالیدی کوڕی وەلیــدیش هەردووکیانی کــردە چاوساغ و هەواڵزانی لەشکری خیلافەت ، کــە ئەوە بوو لە ئەنجاما لە نێوان لەشکری خالید و ئەو لەشکرەدا کە طولەیحە هەڵی حەلەناند بوو و کۆی کردبۆوە ، جەنگی بوزاخەی مێژوویی رووی دا ٠٠

ئەوە بوو لەشکری خالید سەر کەوت و طولەیحــە دوای تێکشکانی ، لە داواکەی پەشیمان بوویەوە و تەوبەی کــرد و گەڕایەوە سەر ئیسلام ٠ جــا ئەگێڕنەوە ئەبووبەکر ــ خوا لێی رازیی بێت ــ روو ئەکاتە طولەیحە و پێی ئەڵێ : چۆنم خۆش بوێت ، تۆ ئـەو دوو پیاوچــاکەت کوشتن ، عوککاشەی کوڕی موحصین و ثابیتی کوڕی ئەقرەم ؟ طولەیحە وتی : خوای گەورە بە دەستی من رێزی بــەوان بەخشیی (بە وەرگرتنی پلەی شـەهیدیی) ، بەڵام بە دەستی ئەوان منی ریسوا نەکرد (تا بە کافریی بی‌کوژن) ٠٠

(چۆن خوای گەورە پشتی کافری زۆر و زەبەندەی بۆ داین بە زەویدا) ئێمە بە زۆریی لەشکر سەر ناکەوین !

جا کێ گلەیی لە ئەبوو هورەیرە ئەکا ؟ لە هیچ کەس گلەیی ناکرێ ، کاتێ کێشانە و پێوانە دا بنێ بۆ ئەو دوو لەشکرە و دوای بەراوردکردنیان بە تەمای تیاچوونی موسڵمانەکان بێ ، نەك شکان ، بەڵکو تیا چوون .. تیاچوونی یەکجاریی ، کە بریتیی بێ لە ریشەکەن بوونی ئیسلام بە تەواویی ..

خۆ ئەگەر لەشکری ئیسلام ، کە ژمارەی لەشکری رۆمی زانیی ، بڕیاری گەڕانەوەی بۆ مەدینە بدایە بە بێ جەنگ ، هیچ گلەیەکی لێ نەئەکرا . بەڵام ـ هەر چەندە ئەیان توانیی بکشێنە دواوە ـ بڕیاریان دا خۆیان بدەن لە لەشکری کافران ، ئیتر ئەوە بوو بەرەو موتە هەڵەتیان دا ..

کەسێ نیە لە جیهانا دانی پیا نەنێ کە ئەم هەڵمەتە و ئەم بڕیارە چەندە پڕ مەترسیە .. وە هەر لەشکرێك

و هەر فەرماندەیەك بە كاری وا هەڵبسێ ، بە یاسای سەربازیی ، سزا ؛ درێت .. بە تایبەتیی لەم چەرخەدا ، هەر سەرکردەیەك ئەو بڕیارە دەر بکات بۆ هێرش و جەنگ‌کردن ، وەك ئەوەی کە زەیدی کوڕی حاریثە و یارمەتییدەرەکانی دەریان کرد ، ئەوا راستەوخۆ ئەدرێن بە دادگا ، گوایە ئەمە مەبەستی فەوتاندنێکی مسۆگەری لەشکر بووە .

بەلام لەشکری قورئان جیاوازە ..

فەرماندە ، بۆ ئەم جۆرە کارانە ، نادرێ بە داد گا ، چونکە دوای متمانەیەکی تەواو فەرماندەیەتیی پێ سپێرراوە .. ئینجا چ فەرماندە و چ سەربازان ، هەر هەموویان ، چەندێ بە تامای شەهیدبین ، ئەوەندە بە تەمای ژیانی دونیا و سەرکەوتن تیایا نین ، شەهیدبوون لە پێناوی خوادا ، ئاواتی راستەقینەی ئیماندارانە ، تا بە کۆمەکیی خوا ، بگەنە بەهەشتی نەبڕاوە ..

بلێسەی ئاگری جەنگ

هەرسێ فەرماندەکە : زەید و جەعفەر و کوڕی ڕەوحە ، لە ڕیزی یەکەمی پێشەوە و لە پێشی دڵی لەشکرەوە وەستان .. بەرامبەر دوژمنی زۆر و زەبەندە وەستان .. بە دڵێکی پڕ لە هێزی کۆڵنەدەرەوە، بە سەری بەرزەوە ، وەستان .. گیانەکانیان زۆر هەزران ئەدایە قەڵەم .. چونکە لەگەڵ خۆشەویستی نارکرۆکی دڵیانا مامەڵەیان ئەکرد.. گیانە نوورانییەکانیان بە خوا ئەفرۆشت ..

چوونە پێشەوە ، تا لە پێش هەموو سەربازێکەوە شەهیدیان دەست کەوێ .

ئەی کێ کاروباری لەشکر بەڕێ بە ڕێوە دوای شەهیدبوونی ئەوان ؟

ئەگەر لەشکرێ وەك ئەوان خۆی فرۆشتبێ بە خوا، خوای گەورە خۆی پارێزکاریی بۆ ئەنێرێ ..

« وكفى بالله وكيلا » الاحزاب/٣

« وكفى بالله هاديا ونصيرا » الفرقان/٣١ .

« وما النصر الا من عند الله » الانفال/١٠ .

لەشکری قورئان خوێن چاوی بڕیبوو ئاسمان،
تا لە رەحمەت و سۆزی بە لێ ماری بڕژێنێ بە سەریا ..
ئەم بەرامبەر بە کافر وەستانەی و بە هەرزان دانی
خوێنەکەی بە کردەوەی چاك بۆ بژمێرێ و لە ئاگری
دۆزەخ رزگاری بکا ..

جەنگ دەستی پێ کرد .. لە بەرزترین پلەدا
موسلمانەکان دامەزراویان نواند .. بە راستیی تەنها
ئیمانی راستەقینەیە وەرە و پێزی ئادەمیزاد بگەیەنێتە ئەو
پلەیە .. دەریایەك هێرش بێنێت بۆ دوورگەیەکی
بچکۆلە و هێشتا شەپۆلە بەتەوژمەکانی بە توندی بگێڕێتە
دواوە ..

بەڵێ ، پیروباوەڕی دامەزراو و لێبڕان و
کۆڵ نەدان بۆ بەرزکردنەوەی ئالای « لا اله الا الله » ،
هەموو یاسایەك ، کێشانە و پێوانەیەك ، ئەگۆڕێ .
ئەیسەلمێنێ کەوا مەرج نیە هەموو جارێ سەرکەوتن بە
زۆریی تفاق و لەشکر بێتە دی ..

لەشکری رۆمەکان جار لە دوای جار شاڵاوی

نەهێنا .. سەربازەکانی ئیسلامیش ، بێئفاق ، لە بەر دمیانا ، مەردانە ، وەستا بوون .. شەپۆلەکانی لەشکری خوانەناس خەریك بوو بە جارێکا خواناسەکان فووت بدات ..

ئەبوایە ئەم جەنگە نەشیاو و ناهەموارە چەند سالێکی کەمی بخایاندایە .. ئەبوایە بە یەك لەیشتن و تەواوکردنی موسلمانەکان پێکەوە بوایە ، (هەر وەك سەرکردەکانی رۆم بیریان لێ ئەکردەوە) . کەچی بە پێچەوانەوە ، ئەوەی کە کەسێ بە تەمای نەبوو هاتە دیی .. لەشکرە بچکۆلە ئەویەری غیرەتی نواند . پاڵەوانانە دەستی ئەوەشاند . زۆر و زەبەندە لاکی گاور دەشتی داپۆشی .. جەنگ حەوت رۆژی خایاند ..

سەربازە کۆڵنەدەرەکانی قورئان ..

سەربازە بەوەفاکانی پێغەمبەری خوا ..

سەلامتان لێ بێ ..

سەلامتان لێ بێ لە هەموو موسڵمانێکی بەغیرەتەوە...

خۆم بە خەجاڵەت ئەزانم .. تووکی لەشم گرژ بوون .. مووچڕکەم بە لاشەدا دێت .. چاوم فرمێسکیان تیا قەتیس ماوە ، کاتێ کامیتان و زۆریی دوژمن دێنم بە بیرەدا ..

چۆن بەرەنگاریان ئەکرت ؟

چۆن زیرەتان نەئەکرد ؟

چۆن دەستان شمشێری ئەگرت ؟

دیارە وەڵامیش ئاسانە :

کۆمەکیی خوا .. یارمەتیی خوا .. پشتیوانیی خوا ، بۆ ئەوانەی دڵیان پڕە لە ئیمان ..

لەو ڕۆژە ناسکەدا و لە خاکی کافردا .. گەورەترین هێزی کافری ئەو ڕۆژە .. ئێوەی قارەمان لە بەر دەمیا بەوبەری غیرەتەوە شاڵاوەکانیان پەرچ ئەدرایەوە ..

خۆشەویستەکانم .. خوای گەورە گەیشتە فریای ئێوەی بە غیرەت .. خوا یارمەتیی ئیمەش بدات ، لەو

سەرچاوە پاکەوە کە تیوە پەروەردەتان لێ وەرگرت ، پەروەردە و رگرین ..

بەڵێ .. غیرەتی موسڵمانەکان بە شێوەیەک بوو ، هەرچەندە لەشکری دوژمن یەک لە دوای یەک هێرش و پەلاماری ئەهێنا ، بەڵام توانیان بیوەستێنن ..

بەڵێ ، لە هێرش و بۆ پێشەوە هاتن بیوەستێنن . سەلماندیان غیرەت تەنها لای موسڵمانە .. دوای وەستاندنی رۆم ، خۆیان بەوەوە نەوەستان .. ئەمجارە لێبەی دەست و بازووی موسڵمانە شمشێر دا ڕێتە خوارەوە بۆ سەر کڵاوی پۆڵا و زرێی کافر .. ئەمجارە موسڵمانەکان هێرشیان دەست پێ کرد .. بە سەدەها لاشەی رۆم و عەرەبە نۆکەرەکانیان لەو ناوەدا خست ، بەڵام جێرشەکان گێزیگەر بوون ..

هەر مردن نیە ؟

لە مردن بەولاوە چی تر هەیە ؟

خۆ ئەگەر دەستیش نەوەشێنن ، دوژمن دەستی وا

له کرا درێغیی ناکات ، وا چاکە هەر موسلمانێك بەر له شەهیدبوونی چەند لاشەیەك له کافران بخات .

زەیدی فەرماندە له پێشی پێشەوە برو .. ئەوی خزمەتکوزار و بچکۆله و نەناسراو ، ئیسلام کەیشتە فریای و دەرووونی ، پێشکی ، هەموو ئەندامێکی رزگار کرد .. حەیف نیە ئەمڕۆ خۆی نەفرۆشێ بە خوای گەورە ؟

لە پێشی پێشەوە هەڵمەتی ئەدا و موسڵمانەکانی هان ئەدا و هەریەکەیان چەند قاتی شێر هەڵمەتی ئەدا .. کافری خوانەناس چیە ورە بە موسڵمان بەر بدا ؟ ئەم هێرشانەی موسڵمانەکان وایان کرد بەشێك له لەشکری رۆم دەست بداتە را کردن .

جا چۆن را نەکات ؟ له بەردەم کێدا بووەستێ ؟ لە بەر دەم موسڵمانێکا درەنگیە بگاتە بەهەشت ؟ سەربازێ بۆ پارە و رابواردن هاتبێ ، پیاوی مەیدانی شەهید ویستان نیە !

کوان موسڵمانە شەهید ویستەکانی ئەم چەرخە ؟

سوپاس بۆ خوا سەرانسەری سەرزەویی پڕیەتی لێیان و هەموو رۆژێکیش ئەی‌سەلمێنن کە :

شوێن‌کەوتووە راستەقینەکانی قورئان ـ ئەگەرچی هێشتا لە چاو کافراندا زۆر کەمن ـ هەموو دەمێ ئاواتی شەهیدیی ئەخوازن .

بەڵام زۆربەی لەشکری کفر هەر خەریکی جەنگ و کوشتار بوو ، هەوڵی ئەدا بە هەر شێوەیەك بووە چارەسەری موسڵمانەکان بکرێ .. بەڵام بێهوودە بوو و هەموو جارێ دەستی لە بنی کەنووی خاڵیەوە دەر ئەچوو ..

یەکەم بەلگەش بەرگەگرتنی موسڵمانەکان و بەردەوامیان بوو لەو جەنگە ناهەموارەدا بۆ ماوەی حەوت رۆژ ، مەگەر تاریکایی شەو لە یەکتریی جیای بکردنایەتەوە .

لەشکری ئیسلام بە شێوەیەکی بیرلێنەکراوە

خه ریکی جه‌نگ بوو، تا رۆژی شه‌شه‌م، وه ئه‌وه بوو له‌و رۆژه‌دا هه‌رسێ فه‌رمانده‌که به سه‌ری به‌رزه‌وه ده‌ستیان له ملی شه‌هیدیی کرد .. به شه‌هیدبوونی هه‌ر سێکیان له‌شکری موسڵمانه‌کان ئه‌و هێز و پێزه‌ی نه‌ما .. به‌ڵام خوای گه‌وره خۆی نه‌خشه ئه‌کێشێ . خۆی ده‌رمانی هه‌موو ده‌ردێك ئه‌نێرێ . کۆمه‌ڵی خواناس که له ئه‌ل خوادا راست ئه‌کات ، ده‌ی ئیتر مه‌سۆ ئه‌وه په‌روه‌ردگار نه‌خشه‌ی سه‌رفرازیی بۆ ئه‌کێشێ . ئه‌وه بوو خالیدی کوڕی وه‌لیدی گه‌یاند ..

هه‌ر سێ فه‌رمانده‌که تا پێنج رۆژ هه‌ر له به‌یانییه‌وه هه‌تا ئێواره له پێشی پێشه‌وه‌ی له‌شکردا بوون ئه‌جه‌نگین .. به‌م ده‌ست و به‌و ده‌ست ـ به کۆمه‌کیی و پشتیوانیی خوا ـ شاڵاوی هێرشی له‌شکری بێباوه‌ڕیان ئه‌گێڕایه‌وه دواوه ، زیاد له‌وه‌ش یه‌ك له دوای یه‌ك هه‌ڵمه‌تیان ئه‌دایه سه‌ریان تا به راست و به چه‌پدا لاشه‌ی بێ سه‌ر و سه‌ری بێ لاشه‌یان له مه‌یدانا له سه‌ر یه‌ك ئه‌دا بوو کۆن ..

شەیدای شەهیدیی

ئەوە بوو لە رۆژی ـەشـ مدا ، زەیدی دەرماندەی یەکەم ، لە پێشی ریزەکانەوە، ئالآی لەشکری بە دەستەوە گرتبوو •• ئەو ئالآ سـیەی کە پێغەمـبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە قەراغی مەدینەدا دای بە دەستـیەوە، پێش ئەوەی لەشکر بکەوێتە رێ ••

ئەو رۆژە لەشکری رۆمەکان بە تـەواوی زۆری سەند •• فەرماندەی خوانـاسیش پاڵەوانانە ، شـێرانە ، مەردانە ، لە بەر دەمیانا وەستا ••

لـە هەموو لایەکەوە رەی کافری ئاراستە کرا •

زامێك و دوان نەبوون ،

هەموو گیانی هەنجن هەنجن کرا ••

رمی نەیزانەکان ، لە هەموو لایەکەوە بۆی ـەزوا گۆشتی ئەبڕی ••

کافر منەتی نەبێ ..

هەزارەها شەهید بن ، نەمامی ئیسلام ، ئینجا زیانر کەشەدار ئەبێ .

شەهیدان بۆ بەهەشت ئەڕۆن .

ئەو جۆرە بلیتەی بەهەشت دەستی هەموو کەسێ ناکەوێ .. پیاوی ئەوێ و دەستی بێ گانێ .. لاشەی زەیدی پالەوان ، بە رمی دوژمن کون کون کرا .. هەتا توانای تیا بوو خۆی گرت ، تا نەهێلێ ئالای لەشکر بکەوێتە زەویی، تا ئەوە بوو جەعفەری فەرماندەی دووەم دەستی دایە ئالا و لە زەیدی وەر گرت ، بێ ئەوەی بکەوێتە زەویی ..

رەنگ زەرد و خەجالەت خۆمان ، زوربەی موسڵمانانی چەرخەکانی دواوە . نەمامی ئیسلامی ئازیز بە خوێنی کێ ئاو درا و گەشەی کرد و سایە و سێبەری بێ گەیشت ، وە کێ یش لە سێبەرەکەیا خەریکی بڕینەوەیەتی !؟

پلەی بەرزی شەهیدان لە کوێ و رووی رەشی ئاین فرۆشان لە کوێ ؟! .

با هەر کەسێ ، کە خۆی بە موسڵمان ئەزانێ ، سەرنجی خۆی بگرێ : بزانێ لە پێناوی ئیسلامدا ماندووبوونی زۆرە ، یان ئەو خزمەت و پایە دنیایەی کە بە هۆی هەڵگرتنی ئیسلامەوە پێی دراوە ؟

ئەگەر راستگۆ بین و ئەم بەراوردە بکەین ئەوسا ئەزانین چەند رووڕەشی دیوانی خواین !

گوایە ماومانە رووڕەشیی ئەم جیهانە بێت بە سەرمانا؟ دەی با هەر بەو پێیەش بە تەمای قیامەت بین !

هەر چۆن بوو شەهیدان گەیشتە مەنزڵی راستەقینەیان و پێغەمبەری خوایش ـ صلی الله علیه وسلم ـ ، هەر لەو رۆژەدا ، هەواڵی شەهیدبوونەکەی دا بە موسڵمانەکان ..

ئەوە بوو پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ چووە سەر مینبەر و باسی هەر سێ شەهیدەکەی کرد ،

ئەمەش دوای ئەوەی خوای گەورە مەیدانی جەنگ و ورداوەکانی هێنایە پێش چاوی پێغەمبەر .. بۆی باس کرد کەوا زەید پەروانە دەستی داوەتە ئاڵا و شەیتانیش هاتۆتە لای و ژیانی بە لاوە خۆشەویست و مردنی لە لا ناخۆش کردووە و خۆشەویستیی ژیانی دنیای بردۆتە دڵەوە ، کەچی زەید پێی وتووە : ئا ئێستا ، لە کاتێکا ئیمان لە ناو دڵەکانا جێگیر بوە ، ژیانی دنیام بە لاوە خۆشەویست ئەکەی ؟ جا بەرەو پێشەوە هەڵمەتی دا .. پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ رەحمەت بارانی کرد و فەرمووی داوای لێخۆشبوونی بۆ بکەن ، بە هەڵمەتەوە چووە بەهەشتەوە .

کاتێ کە جەنگ تەواو بوو و پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ هەواڵی پێگەیشت خەفەتێکی زۆری خوارد بۆ شەهیدبوونی هەر سێ فەرماندەکەی کە لەوەو پێش خەفەتی وای نەخوارد بوو .. بۆیە سەری دا نە کەس و کاریان بۆ دڵدانەوە و سەرخۆشیی لێکردنیان ..

کە گەیشتە ماڵی زەید کچە بچکۆلەکەی بە پرمەی

گریانەوە خۆی کەوتنە پێغەمبەری خـوا ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ هەر وەکو بڵێ : باوکم شەهید بووە و جێدە لە تۆ ، کە لە جێگەی باوامایت، کەسی تر ملک نابەین..

هەڵوێستی ئەم کچە کاری کردە سەر پێغەمبەری خوا و دەستی کردە گریان بە رادەیەک دەنگی گریان و هەنیسکدانی بەرز بوویەوە • فرمێسک لـە چاوی پیرۆزی بـە خـوڕ رژانـــە خـوارەوە ، بۆ زەیـدی خۆشەویستی • ئەو زەیدەی ساڵەهای ساڵ لە گەڵیانـا ژیانی ئەدایە سەر .. ئەو زەیدەی کـە نەچۆوە لەگەڵ باوک و مامەیا بۆ لای دایکی و بۆ ناو کەس‌وکاری .. ئـەو زەیدەی ئەوەندەی خۆش ئەویست بە یاسای ئـەو کاتە ، تا ئیسلام قەدەغەی نەکرد بوو ، کردیە کـوڕی خۆی .. ئەو زەیدەی کە یەکەم کەس بوو لە بەندەکانا ئیمان بێنێ •

کاتێ سـەعدی کوڕی عوبادە ئەم گریانەی بـە پێغەمبەری خواوە بینی ، سەری سوڕ ئەما ، بۆیە پرسی :

ئەمە بچیە ئەی پێغەمبەری خوا ؟!

واتە : ئەم گریانە بۆ ؟

ئەم کارە کەی بۆ تۆی بەرێز ئەشێت ؟

فەرمووی

ئەمە گریانی خۆشەویستە بۆ خۆشەویستەکەی •

واتە : زەیدم زۆر خۆش ئەوێ •• جگەرم سووتاوە بۆی •• جێگەکەی لە کرۆکی دڵدا چۆڵ بووە •

خۆزگەم بە زەید •• زەیدی خواپێداو •• ئەوەندە خاوەنی ناوچاوێکی رۆشنە لە سەر زەویدا ئەکەوێتە ماڵی موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلای یەکەم خۆشەویستی خوا •• دوایش ئاچێتەوە بۆ ناو کەس‌وکاری •• ئەوەندە دڵ و نیازەکەی پاکن ئەبێتە خۆشەویستی پێغەمبەری خوا ـ صلى الله عليه وسلم ـ •• لەو دڵە پاکە فراوانەدا جێی خۆی ئەکاتەوە •

خۆزگەم بە نەفەد مڕوا بووە قوتابیی راستەقینەی قورئان ..

خۆزگەم بە زەید ، وا بووە سەرباز‌ی بە وەفا و فەرماندەی چاونەترس و فیداکاری لەشکری ئیسلام ..

خۆزگەم بە زەید ، وا بووە یەکێ لە شەهیدە ناودارەکانی ئوممەتی ئیسلام و بەهەشتی بەرینی بۆ هەتا هەتایی مسۆگەر کرد ..

خۆزگەم بە زەید و هاوبیرانی زەید ..

لە کۆتاییدا داواکارین خوای گەورە لە سەر رێبازی قورئان لامان نەدا و بە موسڵمانانە سەر بنێینەوە ..

واخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

سەرچاوەکان

بەراو	دانەر
١ ـ الاستيعاب	ابن عبدالبر
٢ ـ اسد الغابة	ابن الاثير
٣ ـ الاصابة	ابن حجر العسقلاني
٤ ـ حياة الصحابة	الكاندهلوي
٥ ـ الرسول القائد	خطاب
٦ ـ السيرة النبوية	ابن هشام
٧ ـ صفة الصفوة	ابن الجوزي
٨ ـ صور من حياة الصحابة	الباشا
٩ ـ غزوة أحد	باشميل
١٠ـ غزوة مؤتة	باشميل

ناومرۆك

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ٨٨٢ لسنة ١٩٨٦